

Л. Ф. ПЛОТНІКОВА і О. С. ЛИПНИК

ПРО СТРАТИГРАФІЮ НИЖНЬОКРЕЙДОВИХ ВІДКЛАДІВ ЗАХІДНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я (У МЕЖИРІЧЧІ ДНІСТЕР — ТИЛІГУЛ)

(Представив академік АН УРСР В. Г. Бондарчук)

Дані про нижньокрейдові відклади в Західному Причорномор'ї дуже обмежені. Серед численних опублікованих робіт, які освітлюють будову осадової товщі цієї території, відомі лише дві невеликі статті,

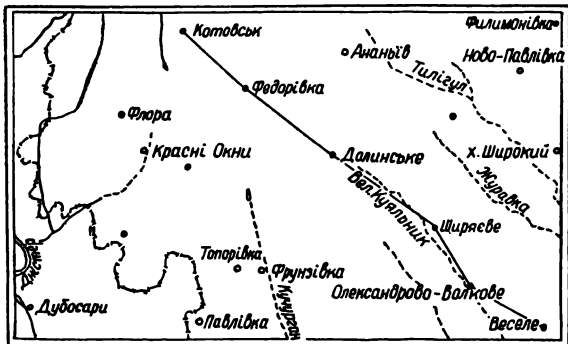

Рис. 1. Схематична карта району досліджень (кружками позначені місцезнаходження розрізів).

присвячені опису окремих місцезнаходжень нижньої крейди [1, 2]. На значній площі півдня Західного Причорномор'я, а також на його заході (в межиріччі Дністер—Тилігул) стратиграфія нижньокрейдових порід зовсім не досліджена.

У межах межиріччя Дністер—Тилігул будова мезо-кайнозойських порід вже вивчалась [3]. Геологи виробничих організацій (В. С. Новодран, М. Д. Соломатін та ін.), які працювали в цьому районі, умовно відносили до нижньої крейди частину базальної крейдової товщі, розповсюджені на сході межиріччя. Вони вважали, що нижньокрейдові відклади на цій території представлені прибережною фацією і не поширюються на захід далі так званої Ямпіль-Одеської зони розломів, яка обумовлювала напрямок берегової лінії моря в ранньокрейдову епоху [4].

Нами при вивченні форамініфер з крейдових відкладів межиріччя Дністер—Тилігул в нижній частині товщі, яка раніше відносилась до сеноману, знайдені типові нижньокрейдові види форамініфер, що дало підставу для виділення в ній нижньокрейдових утворень.

Фауністично охарактеризовані нижньокрейдові відклади встановлені нами в сс. Гулянци, Федорівці, Флорі та Долинському (на південний захід і схід від м. Котовська), в м. Котовську і на захід і схід від райцентра Жовтень (в сс. Олександрово-Волкові, Веселому, Рівному та Ширяєві), (рис. 1). Породи нижньої крейди в них мають однотипну будову і представлені в нижній своїй частині сірими або зеленувато-сірими різнозернистими пісками і пісковиками, іноді з фосфоритовими стяжіннями, а в верхній—темно-сірими вапняковистими глинами або глинистими мергелями з проверстками алевролітів і значною домішкою дрібнозернистого кварцу, глауконіту, піриту та лусочками слюди.

Глинисті відклади часто збагачені на кремнекислоту, кількість якої коливається в їх різних відмінах від 40 до 60 і більше процентів.

Всі породи звичайно містять досить велику кількість органічних решток. У них знайдені численні уламки черепашок пелеципод, кістки та луска риб, спізули губок, а також різноманітні за формою радіолярії (кулевидні, глоскі та башточковидні) і форамініфери. У верхній товщі радіолярій буває настільки багато, що вони утворюють окремі «радіолярієві» проверстки, які добре витримуються на всій дослідженій площі.

Як і склад, умови залягання нижньокрейдових утворень досить витримані. Повсюдно вони незгідно, з галькою підстелюючих порід

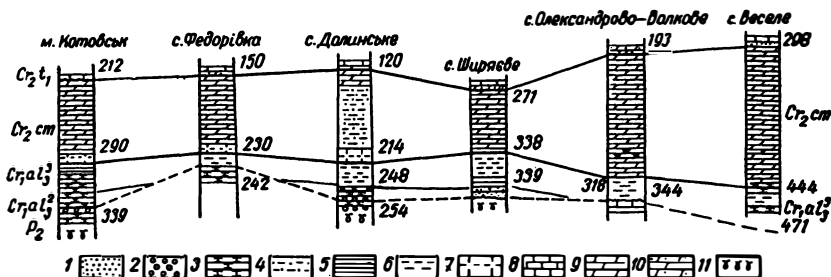

Рис. 2. Схема зіставлення розрізів крейдових відкладів Західного Причорномор'я: 1 — пісок, 2 — гравій та галька, 3 — пісковик, 4 — алевроліт, 5 — глина маловапниста, 6 — глина вапниста, 7 — трепел, 8 — крейда, 9 — мергель, 10 — мергель піскуватий, 11 — кристалічні породи.

або конгломератом в основі, залягають на породах докембрію або палеозою (силуру) і без видимої перерви вкриваються відкладами сеноману. Потужність відкладів зростає в південно-східному напрямку від 23 м в м. Котовську — до 50 м в с. Рівному (рис. 2).

Залишки форамініфер, знайдені в нижньокрейдових породах, свідчать про їх належність до верхнього альбу. Особливості літологічного складу і розповсюдження форамініфер у згаданих відкладах дають можливість розділити їх на два горизонти: нижній — піщаний і верхній — глинисто-алевролітовий.

У нижньому горизонті нами визначена збідніла асоціація форамініфер, в складі якої переважають види планктонної групи та родин Anomalinidae і Lagenidae. Тут розповсюджені форми: *Nodosaria obscura* Reuss, *N. tubifera* Reuss, *Epistomina cf. carpenteri* Reuss, *Anomalina slavutichi* Kapt., *A. praeformosa* Kapt., *Hedbergella infracretacea* (Glaessn.), *H. globigerinellinoides* (Subb.) та ін., які є типовими до таких з середньої зони верхнього альбу (*Pervinqueria inflata*) Дніпровсько-Донецької западини [5]. Вік цієї зони стверджений знахідками керовної фауни [6, 7]. Крім того, в цій асоціації присутні види *Anomalina ex. gr. cenomanica* (Brotz.), *A. aff. biinvoluta* Mjatl., *Hedbergella gaultina* (Mogoz.), які невідомі в Придніпров'ї, але розповсюджені в зоні *Pervinqueria inflata* Мангишлака [8], мабуть, є характерними для більш південних районів.

Відклади цього горизонту встановлені нами в північній і південно-східній ділянках дослідженого району.

Основна (глиниста) частина верхнього горизонту містить більш багатий комплекс форамініфер, в якому переважають представники родин Anomalinidae, Rotaliidae та піщаної групи; значно рідше зустрічаються планктонні форамініфери, а також представники Lagenidae і Epistominidae. В складі його визначені форамініфери, розповсюджені у вищезалюгаючих сеноманських утвореннях цієї території — *Hagenowella chapmani* (Cushman), *Arenobulimina conoidea* Perin., *Gaudryina*

gruata Berth., *Vaginulina truncata* Reuss, *V. recta* Reuss, *Tristix excavatus* Reuss, *Sarothamnia bononiensis* Reuss, *Gyroidinoides nitidus* (Reuss), *Anomalina cenomanica* (Brothz.), *A. billamelosa* (Balakhm.), *Hedbergella infracretacea* Glaessn., *H. globigerinellinoides* (Subb.), *Thalmaninella appenninica* (Renz) та ін. і форми — *Gaudryina filiformis* Berth., *G. dispansa* Chapm., *Quinqueloculina antiqua* (Franke), *Tristix acutangulus* (Reuss)+, *Lenticulina münsteri* (Roem.)+, *L. circumcidanea* (Reuss)+, *Epistomina cf. carpenteri* Reuss+, *E. chapmani* Dam+, *E. ex gr. cretosa* Dam+, *Anomalina ex gr. plummerae* Tappan+, *A. mirabilis* Buk+, *Bifarina cf. calcarata* Berth., *Thalmaninella ticinensis* (Gand.), які не відомі у сеномані.

У верхній частині відкладів у складі цього комплексу дещо збільшується кількість особин виду *Anomalina cenomanica* (Brothz.), зменшується число представників роду *Hedbergella*, а також з'являється форма *Flourensina caueuxi* Mariet, яка на дослідженій території не має суцільного розповсюдження. Відсутність її в окремих місцях (в районі с. Ширяєво та м. Котовська), можливо, пов'язана з незначними місцевими розмивами, які відбувалися на межі альбу і сеноману.

Алевролітові проверстки горизонту містять звичайно дуже збіднілу асоціацію, представлену 2—3 видами форамініфер значного розповсюдження.

За своїм поширенням форамініфери верхнього горизонту поділяються на альбські (відзначені зірочкою) та альб-сеноманські види. Такий змішаний склад комплексу свідчить про можливу його належність до верхньої зони верхнього альбу (*Stoliczkaia dispar*) або перехідних верств між альбом та сеноманом, які виділяються на заході під назвою вракону.

За даними [9], у Дніпровсько-Донецькій западині перехідним між альбом та сеноманом верствам, можливо, відповідають палеонтологічно німі відклади. В інших районах СРСР (Копет-Даг, Мангишлак та ін.) форамініфери цих верств поки що не досліджені.

Вивчена нами асоціація верхнього горизонту за своїм складом найбільш подібна до такої з враконських відкладів Франції [10—12], хоч і відрізняється від неї рядом ознак.

Відклади цього горизонту мають на дослідженій території майже суцільне розповсюдження.

Дані про форамініфери наступного нижньосеноманського комплексу району вказують не тільки на успадкованість, але й на значну оновленість його складу. Поряд з уже відзначеними видами альб-сеноманського розповсюдження в ньому присутні форми, які вперше з'явилися у нижньому сеномані і переходять у більш молоді відклади — *Gaudryina mariae* (Franke), *Gaudryinella frankei* (Cushman), *Anomalina jarzevae* (Vass.), *Cibicides kerisensis* Vass., *C. ornaticostatus* Lirp., *Bolivinita eouvigeriniformis* (Kell.). Ця асоціація дуже близька до одновікових комплексів Дніпровсько-Донецької западини [13] і Білорусії [14].

Отже, в межиріччі Дністер — Тилігул на підставі дослідження форамініфер нами встановлюються відклади середньої і, можливо, верхньої зони верхнього альбу, пов'язані в більшості розрізів поступовим переходом з нижнім сеноманом. Особливий інтерес становить знахідка утворень, які ми поки що умовно паралелізуємо з верхньою зоною верхнього альбу і які на південно-західному схилі Західного Причорномор'я не були відомі. Аналізуючи розповсюдження цих відкладів в межах дослідженої площі, можна припустити, що вони повинні бути і на суміжних з нею територіях України і північно-східної Молдавії, але палеонтологічно поки що не доведені.

Література

1. В. О. Зелінська, О. С. Липник, М. О. Ярошук, ДАН УРСР, 1247 (1959).
2. Ю. Г. Єрмаков, Б. У. Мастистий, Н. П. Рибаків, Геол. ж. АН УРСР, 25, в. 1, 102 (1965).
3. Є. Я. Краєва, О. С. Липник, Геол. ж. АН УРСР, 24, в. 5, 81 (1964).
4. Ю. Г. Єрмаков, Н. М. Капінос, В. С. Новодран, М. Д. Соломатін, Геол. ж. АН УРСР, 25, в. 4, 122 (1965).
5. О. К. Каптаренко-Черноусова, Геол. ж. АН УРСР, 20, в. 2, 5 (1960).
6. Г. А. Радкевич, Зап. Киев. об-ва ест., 16, в. 1, 25 (1896).
7. О. В. Іванніков, Наук. зап., 15, в. 2, 59 (1956).
8. О. О. Савельєв, В. П. Василенко, зб. «Геологическое строение и нефтегазонасность Мангышлака», в. 218, 248 (1963).
9. О. К. Каптаренко-Черноусова, Форамініфери нижньокрейдових відкладів Дніпровсько-Донецької западини, К., 1967.
10. P. Marie, Colloque sur le Cretace Inferieur, 34 Lyon (1962).
11. P. Cotillion, Colloque sur le Cretace Inferieur, 34 Lyon (1963).
12. M. Moullade, Compt., Rend. de Soc. Geol. France, Fasc, 2, 48, (1965).
13. О. С. Липник, Тр. Ін-ту геол. наук АН УРСР, сер. страт. і палеонт., в. 35, 15 (1961).
14. В. С. Акмеєв, Тр. ИГН АН БССР, сер. палеонтол. и страт., сб. 3, 22 (1961).

Інститут геологічних наук
АН УРСР

Надійшло до редакції
1.II 1968 р.

Л. Ф. ПЛОТНИКОВА и Е. С. ЛИПНИК

О СТРАТИГРАФИИ НИЖНЕМЕЛОВЫХ ОТЛОЖЕНИИ ЗАПАДНОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ (В МЕЖДУРЕЧЬЕ ДНЕСТР — ТИЛИГУЛ)

(Представлено академиком АН УССР В. Г. Бондарчуком)

Резюме

На основани изучення фораминифер в междуречье Днестр—Тилигул авторами установленны отложения верхнего альба, представленные зонами *Stoliczkaia dispar* или *Pervinqueria inflata*.

L. F. PLOTNIKOVA and E. S. LIPNIK

ON STRATIGRAPHY OF LOWER CRETACEOUS OF WESTERN PRYCHERNOMORYE (IN THE DNIESTER — TILIGUL INTERFLUVE)

(Presented by V. G. Bondarchuk, Member Academy of Sciences, Ukrainian SSR)

Summary

The deposits of Upper Albian (zones *Stoliczkaia dispar* and *Pervinqueria inflata*) were established in the area between the Dniester and Tiligul rivers on the basis of studying foraminifera.

УДК 553.982.061.33

Акад. АН УРСР В. Б. ПОРФИР'ЄВ і В. О. КРАЮШКІН

КОРЕЛЯЦІЯ СХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ПРИРОДНИХ НАФТ ЗА ГЕОХІМІЧНИМИ ДАНИМИ

Зольний склад і деякі інші дані природних нафт з Дніпровсько-Донецької западини дають можливість визначити певні геохімічні аспекти кореляції цих нафт і з'ясувати особливості їх акумуляції. По-перше, для газоконденсату та природних нафт, які було відібрано безпосередньо з 43 експлуатаційних свердловин в родовищах Гнідинці, Леляки, Прилуки та Чорнухи, характерна постійна миш'яковистість.